

Innst. S. nr. 173

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument nr. 8:31 (2008–2009)

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Gunnar Gundersen, Olemic Thommesen og Elisabeth Røbekk Nørve om en strategi for å gi aktive bønder større muligheter for å eie de arealer de driver

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det er bred enighet om at Norge skal ha et sterkt jordbruk. Nedgangen i antall bruk og antall sysselatte i Norge har vært relativt jevn og markant de siste 30 årene. I perioden 1989 til 2007 har totalt antall jordbruksbedrifter gått ned med 50 prosent, fra 99 400 til 49 786. Siden 1999 har en stadig større andel av de jordbruksbedriftene som går ut av drift hatt mer enn 200 dekar jord. Likevel har arealet av dyrket mark og matproduksjonen holdt seg relativt stabil. Omstillingen påvirker altså i liten grad jordbrukets evne til å opprettholde andelen norskproduert mat til husholdningene.

Omfanget av leid areal i jordbruket er mer enn fordoblet siden 1979, og utgjorde i 2007 i overkant av 4 millioner dekar, tilsvarende 39 prosent av totalt jordbruksareal. I 1989 leide 39 prosent av jordbruksbedriftene areal, mot 55 prosent i 1999. Å basere seg på leie av jordbruksareal er således nå normalen i norsk landbruk. Forslagsstillerne mener at dette er et strukturelt problem for den fremtidige utviklingen til jordbruket i Norge.

Forslagsstillerne mener det er nødvendig med en prinsipiell og åpen debatt rundt utfordringene aktive bønder møter, som ønsker å eie større del av den jorda de driver. Det bør også utarbeides en strategi for

hvordan dette kan oppnås. I den forbindelse bør den virkningen blant annet konsesjonsplikten, boplikt, priskontroll, odelsretten og jordlovens delingsbestemmelse har på prosentandelen leiejord, vurderes nøye med hensyn til behov for deregulering.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om en strategi for å gi aktive bønder større muligheter for å eie de arealer de driver."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, fra Høyre, Torbjørn Hansen og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfohn, fra Senterpartiet, lederen Ola Borten Moe, og fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, mener framtidens landbruk er avhengig av menneskene som driver med landbruk, og initiativet til disse. Derfor er det så viktig å være åpen og fleksibel for å finne løsninger som gjør at de tiltakssomme, kreative og initiativrike får anledning til å utvikle gårdsbruket ut fra de mulighetene de ser. Komiteen viser til at forslagsstillerne tar opp problemstillingen rundt leiejord i landbruket, og viser til at omfanget av leiejord er fordoblet siden 1979, og tilsvarer 39 prosent av totalt jordbruksareal.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti og Senterpartiet, støtter Regjeringens vurdering, og mener at en andel leiejord kan bidra til fleksibilitet og redusert kapitalbinding, sammenlignet med om bøndene selv skulle eie de arealer de driver.

Flertallet er opptatt av at eiendomspolitikken står i forhold til utviklingen i landbruket. Økningen av andelen leiejord viser at eiendomsstrukturen og driftsstrukturen på sikt må harmoneres. Flertallet mener at det på bakgrunn av dette, er behov for å øke omsetningstakten på landbrukseiendommer, og imøteser statsrådens varslede endringer i bo- og driveplikten mv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er enige med forslagsstillerne i at denne utviklingen er et strukturelt problem for den fremtidige utviklingen av jordbruket i Norge, og at det er nødvendig med en prinsipiell og åpen debatt rundt utfordringene dagens landbruk står overfor.

Komiteen viser til brev mottatt 12. februar 2009 (vedlagt) fra landbruks- og matminister Lars Peder Brekk i forbindelse med behandlingen av denne saken. Statsråden er ikke enig med forslagsstillerne i at dagens leieomfang ikke alltid er uheldig, og sier "etter min mening er det for øvrig ikke alltid uheldig å basere driften på leiejord". I samme brev fastholder statsråden at det er "verdifulle både for den som driver landbruk og for samfunnet i at de fleste bønder eier jorda de driver".

Komiteen viser videre til at statsråden vil gjøre endringer i reglene om bo- og driveplikt mv., for å kunne utvikle et driftsopplegg basert på langsiktighet med sikkerhet for produksjonsgrunnlaget over noe tid. Forslaget statsråden viser til tar utgangspunkt i at de som vi leie bort jorda, må inngå en avtale med minst 10 års varighet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at de endringene som statsråden skisserer i driveplikten, på en god måte bidrar til både forutsigbarhet og mer langsiktig forvaltning av jordressursene, men også ivaretar mulighetene for fleksibilitet for aktive brukere, gjennom å fortsatt legge til rette for jordleie.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at den foreslåtte endringen statsråden viser til i sitt svarbrev kan løse noen problemer, men er ikke en politikk for dagens og fremtidens jordbruksstruktur.

Disse medlemmer foreslår at forslaget bifalles.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om en strategi for å gi aktive bønder større muligheter for å eie de arealer de driver."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er av den oppfatning at det å leie jord ikke nødvendigvis er et problem. Ofte vil leie være et valg som passer den enkelte bonde, og kan bidra til fleksibilitet og redusert kapitalbinding. Imidlertid viser en undersøkelse fra Landbrukets Utredningskontor at over 60 pst. av norske bønder er avhengige av å leie jord for å få gården til å være drivverdig. Ifølge undersøkelsen mener gårdbrukerne selv at den utbredte bruken av leiejord er problematisk. Over halvparten er enige i påstanden om at "omfanget av leiejord fører til at det er vanskelig for mange å gjennomføre nødvendige investeringer i drifta". Leder i Landbrukets Utredningskontor, Hanne Eldby, uttaler til Nationen 3. februar 2009 at:

"Den omfattende bruken av leiejord svekker sikkerheten og mulighetene til planlegging og investering i landbruket."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om en strategi for å gi aktive bønder større muligheter for å eie de arealer de driver.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å fatte følgende

sen, Gunnar Gundersen, Olemic Thommessen og Elisabeth Røbekk Nørve om en strategi for å gi aktive bønder større muligheter for å eie de arealer de driver – bifalles ikke.

vedtak:

Dokument nr. 8:31 (2008–2009) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Han-

Oslo, i næringskomiteen, den 12. mars 2009

Ola Borten Moe

leder

Leif Helge Kongshaug

ordfører

Vedlegg

Brev mottatt fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 12. februar 2009

Representantforslag 8:31 (2008-2009) fra stortingsrepresentantene Hansen, Røbekk Nørve, Gundersen og Thommessen om en strategi for å gi aktive bønder større muligheter for å eie de arealer de driver

Jeg viser til brev fra Stortingets næringskomite datert 5. februar 2009 der jeg blir bedt om å gi min vurdering av forslaget i Representantforslag nr. 8:31 (2008-2009) fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Gunnar Gundersen, Olemic Thommessen og Elisabeth Røbekk Nørve som etterlyser en strategi for å gi aktive bønder større muligheter for å eie de arealer de driver.

Jeg er glad for at både representantene fra Høyre og jeg er enige om at det er verdifullt både for den som driver landbruk og for samfunnet i at de fleste bønder eier jorda de driver. Dette har vært et av flere hovedmål i eiendomspolitikken i landbruket i mange år. Også jeg er oppmerksom på den strukturrasjonaliseringen som har funnet sted i de siste tiårene som har resultert i en betydelig vekst i leiejordarealet. Jeg er enig med forslagstillerne i at det er grunn til å holde et våkent øye med utviklingen. Her har særlig Statens landbruksforvaltning en sentral plass, fordi det rapporteres inn opplysninger knyttet til leiejord i tilknytning til søknad om produksjonstilskudd. Videre innhentes det jevnlig oppdatert kunnskapsgrunnlag mht. omfang, priser og distriktsvariasjoner. Dette er jeg fornøyd med.

Drøftingen i representantenes forslag synes imidlertid å bygge på at dagens leieomfang i seg selv er uheldig. Videre synes det som om forslagstillerne legger til grunn at landbrukslovgivningen er den viktigste drivkraften i utviklingen av leiejordsomfanget. Etter min mening er dette ikke riktig. Utviklingen er etter min mening et resultat av mange ulike faktorer; bl.a. er det grunn til å tro at mulighetene for å få

arbeid innen andre sektorer er av stor betydning. Vi står overfor et sammensatt spørsmål, og det er grunn til å vise varsomhet med å ha absolutte svar. Jeg viser i den forbindelse også til seniorforsker ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning Ola Flatens innlegg i Nationen 9. februar. Han sier bl.a. følgende om leiejord: "...I vår heimlige debatt får man inntrykk av at leiejordproblematikken er særnorsk. Men andre land har også mye leiejord, innbefattet land med atskillig færre eiendomsreguleringer enn oss." Etter min mening kan utfordringene ikke løses ved at en tvinger fram et salg av eiendommen. En slik løsning ville uthule eiendomsretten.

Etter min mening er det for øvrig ikke alltid uheldig å basere driften på leiejord. Jeg mener behovet for å styrke aktive brukere gjennom mulighet for å få leid tilleggsjord er viktig også i årene framover. Denne muligheten skaper fleksibilitet i landbruket, og det er en fordel med tanke på best mulig utnyttelse av driftsapparatet. Mange av de bøndene som leier jord ser også positivt på leiejord.

Når det er sagt, liker jeg ikke utviklingen når det gjelder økningen av andelen av leiejord særlig fordi mange av leieavtalene er kortvarige, og gjør det vanskelig for leietakerne å planlegge langsiktig. For å kunne utvikle et driftsopplegg basert på langsiktighet med sikkerhet for produksjonsgrunnlaget over noe tid, ønsker jeg i forbindelse med forslag til endringer av reglene om bo- og driveplikt mv., som om kort tid er planlagt framlagt for Stortinget, å foreslå endringer i reglene om driveplikt. Forslaget tar utgangspunkt i at driveplikten skal være varig, og at eiere som ikke ønsker å drive selv kan leie bort på avtaler med minst 10 års varighet. Jeg legger også til grunn at slike avtaler må være skriftlige, og at de må føre til en driftsmessig god løsning.